

УДК 811.161.2:811.124]’373.231

DOI 10.18524/2410–3373.2023.26.295030

Гергана ПЕТКОВА

*Медицинский университет, м. Пловдив,
Болгария*

Gergana PETKOVA

Medical University, Plovdiv, Bulgaria

**УКРАИНСКИ ЛИЧНИ
ИМЕНА С ЛАТИНСКИ
ПРОИЗХОД, ОБРАЗОВАНИ
ОТ РИМСКО
МИТОЛОГИЧНО ИМЕ**

**UKRAINIAN PERSONAL
NAMES WITH LATIN
ORIGIN DERIVED FROM
ROMAN MYTHOLOGICAL
NAMES**

ABSTRACT

Introduction. Evidence that almost all modern European countries were part of the Roman Empire in the past raises the question: how much culture and lifestyle influenced the peoples of different provinces. Traces are observed in many layers — even in the field of onomastics and naming patterns.

The **purpose** of the present paper is to establish the list of Ukrainian personal names with Latin origin derived from Roman mythological names and to classify them according to the basic appellatives used in their formation.

Background and motivations. Most of the Latin names became extremely popular throughout the centuries due to the fact that they became canonized by the Church. As the names of saints and martyrs, and due to the popularization of Christianity as a religion, many onyms that are part of the Roman system of proper names have been incorporated into other anthroponymicons. However, being of foreign origin, their meaning in many cases remains unclear to ordinary people even today.

Methodology. The main methods used are onomastic data excerption and comparative analysis.

The expected **results** are related to the external description and etymology of anthroponyms of Latin origin, which are widespread even today in modern Ukrainian onomasticons.

Keywords: Latin origin, Ukrainian personal name, anthroponym, mythological name.

ВЪВЕДЕНИЕ

Вследствие на влиянието на римската митология, култура и литература, както и в резултат на възникването на християнството и налагането на новата религия като официална в почти всички европейски

страни, огромен брой латински имена навлизат в антропонимните системи на езиците от *Slavia Orthodoxa* и *Slavia Catholica*.

ОБЕКТ НА ИЗСЛЕДВАНЕ

Обект на настоящето изследване са мъжките и женски лични имена с латински корен, които са част от украинската лично-именна система, проследяването на тяхната изконна етимология, когато това е възможно, принципите на образуване на славянските антропоними от изходното латинско име, екстралингвистичната информация относно тяхната канонизация. Включването на дадено име в каноничните списъци на Католическата църква, на Православната или и в на двете обикновено е основната причина за навлизането на дадено латинско по произход име в разглеждания антропонимикон.

Важно е да се подчертае, че се изследва неговото съвременно състояние като времевият обхват е 20. и 21. век.

Диахронност може да се наблюдава само в етимологичното проучване на изследваните именни иденици. С цел постигане на неговата точност изследването се придържа стриктно към етимологичните тълкувания, открити в използваните източници.

Както хипокористичните, така и калкираните от тях имена и всички производни форми на ексцерпирани антропоними не са включени тук, а ще бъдат подробно проучени и описани в отделно изследване.

Не са обект на настоящето изследване сравнителни словообразователни анализи, разглеждащи в съпоставителен план ексцерпирани антропоними, деривационните процеси и обсъждането на типовете суфикси, използвани в процеса на деривация както на основните форми на славянските лични имена, така и на производните от тях, пътищата на навлизане (дали дадено име е навлезнало директно от латински или чрез посредничеството на друг език/ езици), морфематичните и фонематичните особености на ексцерпирани примери и ареалните специфики.

Изследването е фокусирано само върху основните форми на украинските лични имена с латински корен в състава си, т. е. изведени от изконно по произход латинско име, а не от латинизирано гръцко, етруско, келтско, гермаско и т. н. лично име.

Не са включени двойните и тройни лични имена, които имат в състава си славянско име от латински произход.

Имената са проследени и в диахроничен, и в синхронен план.

Посочените показатели са условни и ориентировъчни и не може да се претендира за изчерпателност в поставянето на границите на настоящото изследване, както и при лексикографската ексерпция на разглежданите примери, включени в него.

Използваните източниците за ексерпция на изследвания материал са Скрипник, Л. Г., Дзятковская, Н. П. *Власні імена людей (словник-довідник)*, 1986 и Трійняк, І. І. *Словник українських імен*, 2005.

Видно е, че като основен източник за ексерпция са послужили специализираните речници по антропонимия, а като допълнителни материали са използвани латински речници, както и редица специализирани сайтове.

ЦЕЛ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Основната цел е да бъде направен пълен списък на украинските лични имена с латински корен в състава си, образувани от римско митологично име.

Необходимо е също така изконната мотивираща лексема да бъде открита и да допълни лингвистичната информация за всеки антропоним, когато това е възможно, както и да бъдат представени принципите на образуване на дадено славянско име от изходното латинско. Ценна е и екстралингвистичната информация относно канонизацията, т. е. дали дадено славянско лично име е име на светец/ светица, кононизиран/ канонизирана само от Православната църква, само от Католическата или и от двете. Това обяснява пътищата на навлизане на чуждите по произход латински имена в украинската антропонимна система, тяхната популярност, изразяваща се в образуване на множество производни форми, както и за това дали името е навлязло директно, или чрез „език посредник/ езици посредници“. При навлизане по индиректен път се наблюдава невъзможност за определяне само на една мотивираща лексема. Антропонимът в подобни случаи е възможно да получи и неточно тълкувание или т. нар. „народна етимология“, свързваща го с дума от нелатински произход.

Имената, които са част от това изследване, са класифицирани според характера на изходната мотивираща основа/ деривационния формант, според модела на образуване на дадено славянско име от изходното латинско и според екстралингвистична информация относно включването му в каноничните списъци.

Важно е да се подчертае, че класификацията според изходната мотивираща дума се осъществява според принципите, описани и прилагани от латинската граматична норма.

За постигане на тези цели са използвани почти всички методи, прилагани при съвременните антропонимни проучвания — лексикографска ексерпция, ексерпция от справочна литература, ексерпция от електронни източници, класификация на етимологичен принцип и според модел на образуване, осъществяване на етимологичен, емпиричен, типично ономастичен, словообразователен анализ, както и разглеждане на ономастическите ареали на *Slavia Orthodoxa* и *Slavia Catholica*.

Събраните имена дават ценна информация не само за съвременното състояние на украинската личноименна система, но и са приложими като справочник за сверяването на точната ортография на даден антропоним при писането, превеждането и ползването на различни текстове.

Както е добре известно личните имена предствалват отворена езикова подсистема, която се развива и оформя през вековете под влияние на редица външни и вътрешни езикови и извънезикови условия и фактори (Ковачев 1995: 11).

Всяко име се създава строго индивидуално в своя език и дори в своя диалект (Теория 1986: 77).

Дори съществува мнение, че преди появата на монотеистичните религии (юдеизъм, християнство и ислям), хората са носели имена на езически божества или на различни растения и животни (Шипка, Клайн 2011: 17).

Почти всички религии, включително и християнството, се възползват от името в качеството му на социален знак и се опитват да присвоят монополното право да участват в избора на име. Превръщат акта на именуване в религиозен акт и името в символ на принадлежност към дадената религия (Никонов 1974: 28).

След възникването и налагането на християнството старите езически имена постепенно се заменят с християнски, които са еврейски, гръцки или латински по произход (Шипка, Клайн 2011: 17–18).

И примитивните суеверия, и могъщите религии мистифицират силата на името. Църквата се опитва да наложи каноничните имена, уверявайки миряните си, че даден светец или светица ще закриля чо-

века, който е избрал неговото или нейното име (Никонов 1974: 28), защото се предполага, че той/ тя е вече в Рая и оттам може да въздейства върху случващото се на Земята (Farmer 2011: 9).

Християнското име, получено при кръщаването, е пряко свързано с името на християнския светец. Според църковната традиция се почитат не само светците, но и техните реликви и икони (Гагова 2012: 121–122).

Набожността към светците датира още от най-ранните векове на Църквата, като нейните корени се откриват в култа към мъртвите, който присъства в културите на всички народи и до наши дни (*ibidem*: 122). Празнувайки своя имен ден, човек почита паметта на светеца, който го покровителства (Суперанска 1998 : 9).

Смята се дори, че култът към светците не само че прилича на Пантеона от богове и богини, който е отличителна черта на гръко-римската култура, но е и негово естествено продължение (Farmer 2011: 9).

Дълго време Църквата не се намесва при избора на име. Това е така до 1566 г., след провеждането на Трентския събор, с който се поставя началото на Контрареформацията. На него представителите на Католическата църква вземат решение новородените деца да бъдат кръщавани само с имена, избрани от Календара на светците.

Тогава се появява и твърде любопитният феномен един и същ човек да се назовава едновременно с две имена — едно официално, което е канонично, и едно неофициално, простонародно, което най-често е калкиран вариант на първото (Шипка, Клайн 2011: 44, Кебер 2008: 18), което е със сродна етимология или просто има звучене, подобно на официалното (Keber 2008: 18).

Развитието на календарните имена в славянските езици е почти единично. В резултат на това старославянските и календарните имена образуват една обща система в тях (Теория 1986: 86). За нея латинските имена са нови, несвойствени, чужди и поради тази причина претърпяват множество фонетични и морфологични промени.

Като последователи на християнството представителите на отделните славянски народи избират името на новороденото в семейството им от гореспоменатите традиционни списъци. Така че те не създават нови имена, а избират от определен масив, съобразявайки се само със семейните традиции, стремежа името да звучи добре с бащиното и фамилното име и т. н., което също може да се възприеме като избор

макар и силно ограничен. Там където името е свързано с религията, зад всяко име стои някакъв духовен, сакрален смисъл, а неговото значение като апелатив стои на заден план (*ibidem*: 19).

За всички епохи е характерно заимстването с лекота на имена от един език в друг. Поради тази причина анализът на имената не може да се основава само на лексикалните познания на разглеждания език и на близкородствените му езици.

Проникването на антропонимите е свързано с културни контакти, осъществени между носителите на разглежданите езици. Естествено, приетите имена преминават през различни лингвистични трансформации, които се обуславят от специфичните черти на езика-източник и езика-приемник. Степента и последователността на натурализация на чуждоезиковите елементи при тяхното заимстване зависи от това дали двата езика имат единна фонологична и морфологична система. Това оказва влияние и върху тяхната ортография (Теория 1986: 132–133).

Обикновено новонавлезните чужди антропоними се транскрибират, като в този случай запазването на семантиката не е от значение. За съжаление, транскрибираните форми не могат да бъдат и максимално фонетично точни, защото фонологичната система на всеки език е ограничена. На това се дължат и многобройните изменения на имената в процеса на тяхната адаптация (*ibidem*: 137).

В духовната култура на много народи от древни времена първостепенна роля е играла религията в качеството си на начин на организация и развитие на човешкия живот. Тя представлява съвкупност от вярвания и нравствени представи за правилно поведение и специфични действия, постъпки, обреди. Именуването на хората също е свързано с религията. Всяка религия съпътства определен морален кодекс, който дава оценка на околния свят. И всичко, което е получило положителна оценка, е включено в състава на личните имена (Суперанска 1998: 65–66).

В древността, във времето на политеизма имената и епитетите на древните богове са били вдъхновение при именуването на хората от тази епоха. От епитети на *Марс* възникват имена като *Август* („свещен, величествен“), *Валерий* („силен, здрав“), *Виктор* („победител“), *Модест* („скромнен“), *Роман* („римски“) и т. н. (*ibidem*: 66).

С прехода към монотеизъм и в частност с приемането на християнството много древни имена се съхраняват, но вече свързани с други

ценности. Основни стават имената на християнски светци и такива, означаващи нравствените им характеристики (*ibidem*: 66).

Много християнски имена възникват в дохристиянската култура, но вече са изпълнени с ново, религиозно съдържание, свързано с личността на християнския деец. Значението на апелатива, който лежи в основата на образуването на името, се изменя с течение на времето. Поради тази причина извличането на точната етимология на антропонима е относително и непълно (*ibidem*: 75).

Значението на много изходни апелативи е забравено, но звученето им може да наподобява съвременна дума, което да е причина за популярността или непопулярността на даден антропоним с латински корен, т. е. поради свързването му с положителна или отрицателна конотация (*ibidem*: 77).

Някои имена не навлизат директно в конкретна именна система. Естествено, всеки език, през който са преминали, е оставял своя отпечатък — върху произношението, словообразуването, словоизменението (*ibidem*: 80).

Не са ясни обстоятелствата, съпътстващи образуването на имена в древността. Трудно е да се определи кое точно от значенията на дадена дума стои в основата на разглежданото име. Може да не бъде и нито едно от известните и достигнали до нас значения, а може и всичките да са били използвани и взети предвид (*ibidem*: 80).

В резултат на многовековното им преписване на ръка много имена получават няколко писмени варианта, които се възприемат като отделни антропними (*ibidem*: 82).

Могат да се обособят два основни периода на масово навлизане на латински имена в украински (и в почти всички европейски езици). Първият съпада с времето на съществуване на Римската империя, когато местните жители¹ в отделните провинции постепенно започват да усвояват тричленната римска именна система (Felecan 2010: 67–73). Вторият период е свързан с разпространението на християнството, когато или директно от списъците на светците, канонизирани

¹ Жителите на отделните провинции, повлияни от военните и административни представители на Римската империя в своите земи, започват да използват латински или латинизирани чужди имена (предимно гръцки). Най-популярно за определен времеви отрязък става името на императора, който е стои начело, и на неговата съпруга (Felecan 2010: 64).

от Католическата църква, или чрез Православната църква и с посредничеството на гръцкия като неин официален език, в антропонимните системи на славянските езици навлизат много собствени имена с латински корен. Тези т. нар. Календарни имена в голяма степен преповтарят старите латински имена или са образувани от апелативи, чието значение е свързано с християнските добродетели или с празниците, обредите и обичаите, въведени от новата религия. Не са редки и случаите, когато изконното значение на старо римско име е променено, за да е в унисон с тази тенденция на наолатинизация (Felesan 2010: 75–76).

Изборът на лично име при много народи е ограничен поради различни традиции. Те са екстралингвистични фактори, които влияят върху антропонимната система. Като доказателство за това може да се приеме широкото разпространение на календарните имена (Теория 1986: 19).

За славянските антропонимни системи, например, към които спада и украинската, това се дължи на две традиции, които все още се спазват макар и не така строго, както в близкото минало, а именно — новороденото да бъде кръстено по името на светеца, почитан в деня на раждането му/ ѝ (на това се дължи и относително по-голямата фреквентност на календарните имена в антропонимните системи на разглежданите езици в сравнение с всички останали собствени имена; колкото по-популярен е светецът, толкова повече производни на неговото име се срещат (Felesan 2009: 406; Шипка, Клайн 2011: 18)); новороденото да наследи името на бабата или дядото по бащина или по майчина линия (Шипка, Клайн 2011: 18).

Като резултат от спазването на посочените традиции е налице тенденцията да се образува женско лично име от мъжки антропоним и обратно (рядко) във всички от разглежданите езици поради стремежа на хората да запазят патронимите и матронимите, срещани най-често в семейството, и затова просто променят рода на класическите кръшелни имена (Felesan 2009: 403).

В настоящото изследване фокусът пада върху украинските лични имена, образувани от римско митологично име. Те са класифицирани според изложните по-горе принципи.

Украински мъжки лични имена с латински произход, образувани от римско митологично име

А. Класификация на мъжките римски митологични имена с оглед на тяхната деривация:

А. 1. Деривационни модели според:

А. 1. 1. Мотивиращата основа:

А. 1. 1. 1. От апелативи:

а) От съществително нарицателно име:

¹ **Honor/ Honos** (< *honor, oris, m* — „почит, уважение“) > **UKR:** Горнор (Трийняк 2005); **Silvanus** (< *silva, ae, f* — „гора“) > **UKR:** Саливон

¹ За улеснение на читателя източниците, използвани за експерпиране на изследваните антропоними и тяхната етимология, са заменени от цифри и числа, както следва: **1** = www.behindthename.com; **2** = Войнов, Милев. *Латинско-български речник*; **3** = Илчев. *Речник на личните и фамилните имена у българите*; **4** = Овидий. *Метаморфози*; **5** = Дворецки. *Латинско — руский словарь*; **6** = Гъркович. *Речник личних имена код Срба*; **7** = Петровски. *Словарь русских личных имен*; **8** = Заимов. *Български именник*; **9** = Батаклиев. *Антична митология* (Справочник); **10** = <http://kurufin.narod.ru/>; **11** = Кол, Ранчич. *Именар — лексикон српских имена*; **12** = Дойчинович. *Књига имена (водич за будуће родителје и кумове)*; **13** = Милинкович, Сегеди, Тодорович. *Латинско-српски и српско-латински речник (Lexicon Latino-Serbicum et Serbico-Latinum)*; **14** = Николова, Богданов. *Антична литература. Енциклопедичен справочник*; **15** = *Беларускі іменьнік*; **16** = Антропонимический словарь региона. *Белорусские имена указаны в хронологическом порядке (упоминание в письменном источнике либо годы жизни носителя)*; **17** = Скрипник, Дзятковска. *Власні імена людей (словник-довідник)*; **18** = Кнапова. *Jak se bude jmenovat?*; **19** = Примал. *A Concise Dictionary of Classical Mythology*; **20** = <http://patronii.w.interia.pl/>; **21** = www.ksiegaimion.com; **22** = www.leksykony.interia.pl; **23** = Хенсън. *Handbook of Classical Mythology*; **24** = Немировски. *Мифы и легенды народов мира*, т. 2 Ранняя Италия и Рим; **25** = Ковачев. *Честотно-етимологичен речник на личните имена в съвременната българска антропонимия*; **26** = <http://slovník.dovrečka.sk/etymologicky-slovník-mien>; **27** = *Collins Latin Dictionary & Grammar*; **28** = Жепич. *Latinsko-hrvatski rječnik (Lexicon Latino-Croatium)*; **29** = <http://www.imena.org/latin.html>; **30** = <http://www.novaroma.org>; **31** = Скар. *Хроника на римските императори (летонис на владетелите на Римската империя)*; **32** = Шпанар, Храбовски. *Latinsko-slovenskэ/ slovensko-latinskэ slovník*; **33** = *Slovník slovenského jazyka*, VI; **34** = Шимундич. *Rječnik osobnih imena*; **35** = Маревич. *Hrvatsko-latinski rječnik*; **36** = Димитров. *Малък българо-латински енциклопедичен речник*; **37** = Вайганд. *Български собствени имена. Произход и значение*; **38** = Шипка, Клайн. *Име моје и твоје*; **39** = Трийняк. *Словник украинських імен*; **40** = Никонов. *Ищем имя*; **41** = Ковачев. *Честотно-толковен речник на личните имена у българите*; **42** = Симеонидис. *Гръцкото влияние върху системата на българските собствени имена*; **43** = Садлачек. *Latinsko-Českэ a Česko-Latinskэ kapesní slovník*; **44** = Ууд. *The Virgin Book of Baby Names*; **45** = Кебер. *Leksikon imen. Onomastični kompendij*; **46** = Босанац. *Prosvjetin imenoslov*; **47** = Суперанска. *Словарь русских личных имён*; **48** = Бирила. *Беларуская антрапанімія*, т. 1 (Уласныя імёны, імёны мянушкі, імёны пабацьку, прозаішчы); **49** = Бирила. *Беларуская антрапанімія*, т. 3 (Структура ўласных мужчынскіх імён); **50** = *Мифы народов мира (Энциклопедия в двух томах)*, т. 1 (А–К); **51** = *Мифы народов мира (Энциклопедия*

(Скрипник, Дзятковска 1986; Трийняк 2005)/ Сильван (Трийняк 2005)/ Силван (Трийняк 2005)/ Силуян (Трийняк 2005);

б) От прилагателно име:

Mars/ Mavors (< *maris* (форма за **Gen. sg.** от *mas, maris* — „мъжки“) > **UKR:** Марс (Трийняк 2005); *Romulus* (< *Romulus, 3* — „принадлежащ на Рим“) > **UKR:** Ромул (Трийняк 2005);

Б. Производящата форма на съществителното име:

а) Украински мъжки лични имена с латински корен в състава си, образувани от формата за **Nom. sg.** на изходното римско митологично име:

Clusius > **UKR:** Клюзий; *Honor* > **UKR:** Гонор; *Iupiter/ Iuppiter/ Jupiter/ Juppiter* > **UKR:** Юпітер; *Mars/ Mavors* > **UKR:** Марс; *Mercurius* > **UKR:** Меркурій;

б) Славянски мъжки лични имена с латински корен в състава си, образувани от *основата* на изходното римско митологично име:

Aventinus > **UKR:** Авентин; *Remus* > **UKR:** Рем; *Romulus* > **UKR:** Ромул; *Saturnus* > **UKR:** Сатурн; *Silvanus* > **UKR:** Саливон/ Сильван/ Силван/ Силуян;

В. Етимологична характеристика на немотивираните мъжки римски митологични имена:

В. 1. Мъжки римски митологични имена с различни етимологични интерпретации:

Clusius/ Clusivius (< 1) лат. *cludo, 3/ claudio, 3* — „заклучвам“; 2) лат. *Clusium, ii, n* — „Клузия (област в Етрурия)“) > **UKR:** Клюзий (Трийняк 2005)); *Genius* (< 1) лат. *genius, ii, m* — „ангел-пазител, гений (бог на мъжката сила)“; 2) лат. *genus, eris, n* — „род“) > **UKR:** Геній (Трийняк 2005)); *Iupiter/ Iuppiter/ Jupiter/ Juppiter* (< 1) индо-европейското **Dyeu-pater* със значение „баща на боговете/ светлината“ (от *Dyeus/ dieu* — „бог“ и *pater, tri, m* — „баща“); 2) етруското *dyeu-pater: dyeus* („сянка“ или „небе“, сродно с името на бог *Зевс*) и *pater* — „баща“; 3) лат. *iuvo, 1* — „помагам“) > **UKR:** Юпітер (Трийняк 2005)); *Mercurius/ Mircurius/ Mirqurius* (< 1) лат. *mercior, 1* — „търгувам“; 2) лат. *merx, mercis, f* — „товар“; 3) лат. *merces, edis, f* — „възнаграждение, запла-

в двух томах), т. 2 (К-Я); 52 = *Oxford Latin Dictionary*; 53 = http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_naming_conventions.

Поради специфичния начин на изготвяне на индекса използваната литература е подредена не в азбучен, а в хронологичен ред.

Точната библиографична информация за горепосочените източници е посочена в част *Библиография* на разработвания дисертационен труд.

ma”) > **UKR**: Меркурій (Скрипник, Дзятковська 1986; Трійняк 2005)); **Remus** (< 1) неясно значення; 2) лат. *remus, i, m* — „весло“) > **UKR**: Рем (Трійняк 2005)); **Saturnus** (< 1) неясно значення; 2) лат. *satur, ura, urum* — „сит; обилен, плодоносен“; 3) лат. *sero, I* — „сея, засявам“; 4) лат. *sator, oris, m* — „сеяч“) > **UKR**: Сатурн (Трійняк 2005));

Г. Класификация на мъжките римски митологични имена според канонизацията им:

Г. 1. Имена на светци, канонизирани от Католическата църква: *Romulus*;

Г. 2. Имена на светци, канонизирани от Православната църква: *Jupiter/ Iuppiter/ Jupiter/ Juppiter; Mars/ Mavors*;

Г. 3. Имена на светци, канонизирани и от Католическата, и от Православната църква: *Clusius/ Clusivius; Honor/ Honos; Mercurius/ Mircurius/ Mirqurius; Saturnus; Silvanus*;

Украински женски лични имена с латински произход, образувани от римско митологично име

А. Класификация на женските римски митологични имена с оглед на тяхната деривация:

А. 1. Деривационни модели според:

А. 1. 1. Мотивиращата основа:

А. 1. 1. 1. От апелативи:

а) От съществително нарицателно име:

Concordia (< *concordia, ae, f* — „хармония, съгласие“) > **UKR**: Конкордія (Трійняк 2005);

б) От прилагателно име:

Pollentia (< *pollens, entis* — „могъща, силна; богата, знатна“) > **UKR**: Поллентія (Трійняк 2005));

Б. Производящата форма на съществителното име:

а) Украински женски лични имена с латински корен в състава си, образувани от формата за **Nom. sg.** на изходното римско митологично име:

Aurora > **UKR**: Аврора; **Concordia** > **UKR**: Конкордія; **Deana/ Diana/ Deviana/ Diviana** > **UKR**: Діана; **Felicitas** > **UKR**: Феліцата; **Flora** > **UKR**: Флора; **Nona/ Nonna** > **UKR**: Нонна; **Pollentia** > **UKR**: Поллентія; **Victoria** > **UKR**: Вікторія;

б) Украински женски лични имена с латински корен в състава си, образувани от **основата** на изходното римско митологично име:

Venus > **UKR**: Венера;

В. Етимологична характеристика на немотивираните женски римски митологични имена:

В. 1. Женски римски митологични имена с различни етимологични интерпретации:

Aurora (< 1) лат. *aurora, ae, f* — „зора, разсъмняване; изток“; 2) лат. *aura, ae, f* — „лѝх, подухване“) > **UKR:** Аврора (Скрипник, Дзятковска 1986; Трийняк 2005); **Deana/ Diana/ Deviana/ Diviana** (< 1) лат. *deus, i, m* — „бог“; 2) лат. *diva* — „божествена, прекрасна“ (форма за ж. р. от прил. име *divus, 3* — „божествен, прекрасен“); 3) лат. *dies, ei, m/ f* — „ден“) > **UKR:** Диана (Скрипник, Дзятковска 1986; Трийняк 2005); **Felicitas** (< 1) лат. *felicitas, tatis, f* — „късмет, щастие“; 2) лат. *felix, icis* — „щастлив“) > **UKR:** Феліцата (Скрипник, Дзятковска 1986; Трийняк 2005); **Flora** (< 1) лат. *flos, oris, m* — „цвете“; 2) лат. *florens, entis* — „цветуш, процъфтяващ“ (сег. деят. прич. от гл. *floreo, 2* — „цъфтя, процъфтявам“) > **UKR:** Флора (Скрипник, Дзятковска 1986; Трийняк 2005); **Nona/ Nonna** (< 1) римския преномен *Nonnus/ Nonus*; 2) лат. *nona* — „девета“ (форма за ж. р. от прил. име *nonus, 3* — „девети“) (във връзка с деветте месеца на бременността); 3) лат. *nonna, ae, f* — „монахиня; гледачка на деца“) > **UKR:** Нонна (Скрипник, Дзятковска 1986; Трийняк 2005); **Venus** (< 1) лат. *venus, eris, f* — „любов, сексуално желание; прелест, красота“; 2) лат. *venia, ae, f* — „милостта на боговете“) > **UKR:** Венера (Скрипник, Дзятковска 1986; Трийняк 2005); **Victoria** (< 1) римския когномен *Victor*; 2) римския когномен *Victorius*; 3) лат. *victoria, ae, f* — „победа“) > **UKR:** Вікторія (Скрипник, Дзятковска 1986; Трийняк 2005);

Г. Класификация на женските римски митологични имена според канонизацията им:

Г. 1. Имена на светици, канонизирани и от Католическата, и от Православната църква: *Aurora; Concordia; Deana/ Diana/ Deviana/ Diviana; Felicitas; Flora; Nona/ Nonna; Venus; Victoria.*

РЕЗУЛТАТИ

Общият брой на включените в настоящото изследване мъжки римски митологични имена е 39, които имат 14 еквивалента в украински. Женските римски митологични имена наброяват 45, а техните украински еквиваленти са 9.

Все по-модерна става тенденцията на новороденото да се дава име, определяно от родителите като интернационално, което да поз-

волява бърза интеграция при евентуална промяна на местожителство и гражданство, да не предизвиква затруднения и неудобства при пътуване, бизнес комуникация и т. н. Разбира се, в такива случаи се избира чуждо за дадена антропонимна система име, което обикновено е популярно поради факта, че е включено в каноничните списъци на светците и светиците или само от Католическата, или само от Православната, или и от двете църкви.

Тези имена си остават обаче чужди и се предпочитат заради тяхното звучене.

Ето защо настоящото изследване би било полезно не само за специалистите в ономастиката, и по-специално на антропонимията, но и на обикновения читател като справочно средство за запознаване с историята и етимологията на дадено славянско лично име с латински корен в състава си.

Представената информация в текста е полезна за всички, които работят в сферата на хуманитаристиката — езиковеди, литературоведи, етнологии, антрополози, историци, археолози, философи и др.

Специалната лексика, каквито са антропонимите, няма почти нищо общо с литературния език и произношението и ортографията на включените в нея думи не може да се регулира от нормите на книжовния език (Теория 1986: 59).

Транскрибирането на римски собствени имена в историческата и художествената литература е непоследователно и не се подчинява на твърди норми. Това често затруднява работата при използване на библиографски справочници, каталози, указатели, енциклопедии, исторически карти и т. н. (Протасов 1940: 102).

Правилната транскрипция е изключително важна и от методологическа гледна точка. Собствените имена нерядко са ключ към разрешаването на исторически проблем (например, спомагат за установяване на етническа принадлежност, посочват пътя на миграция и т. н.) (ibidem: 103).

Дори някои собствени имена се използват както в научната, така и в художествената литература с неправилни форми (ibidem: 104).

Според Протасов всички собствени имена е редно да бъдат производни от своята основа, а не от формата за Nom. sg., запазвайки ударието на тази сричка, която стои в основата. Тя предава звуковия облик на името по-точно, отколкото формата за Nom. sg., тъй като

самата тя е една от падежните форми, образувани от нея. Представянето на собствените имена от чужд произход с форманта за Nom. sg., които са широко разпространени в език, в който има развита падежна система, е граматически неправилно (*ibidem*: 110).

ЛИТЕРАТУРА

- Гагова, Б. (2012). Християнските имена на българите католици в Южна България : дипломна работа. Пловдив.
- Ковачев, Н. (1995). Честотно-etimологичен речник на личните имена в съвременната българска антропонимия. Велико Търново : Пик.
- Никонов, В. А. (1974). Имя и общество. Москва : Наука.
- Протасов, М. (1940). Об упорядоченик и унификации транскрипции собственных имен и исторических терминов в истории античного мира. *Вестник древней истории*. № 1. С. 102–113. URL: <http://ancientrome.ru> (дата прегляду: 19.01.2024).
- Скрипник, Л. Г., Дзятковская, Н. П. (1986). Власні імена людей : словник-довідник. Київ : Наукова думка.
- Суперанская, А. В. (1998). Словарь русских личных имён. Москва : АСТ.
- Теория и методика ономастических исследований. (1986). Москва : Наука.
- Трійняк, І. І. (2005). Словник українських імен. Кипв : Довіра.
- Шипка, М., Клајн, Ів. (2011). Име моје и твоје. Нови Сад : ИК Прометей.
- Farmer, D. H. (2011). *Oxford Dictionary of Saints*. New York : Oxford University Press.
- Felesan, O. (2009). Romanian-Ukrainian Connections in the Anthroponymy of the Northwestern Part of Romania. P. 399–407. URL: http://yorkspace.library.yorku.ca/xmlui/bitstream/handle/10315/3973/icos23_399.pdf (accessed: 09.01.2024).
- Felesan, O. (2010). A Diachronic Excursion into the Anthroponymy of Eastern Romania. *Philologia Jassyensia*. An. VI, Nr. 1 (11). P. 57–80.
- Keber, J. (2008). *Leksikon imen. Onomastični kompendij*. Ljubljana : Celjska Mohorjeva družba.

REFERENCES

- Nahova, B. (2012). *Khrystyianskyte ymena na bylharyte katolytsy v Yuzhna Bylharyia : diplomna rabota*. Plovdyv.
- Kovachev, N. (1995). *Chestotno-etymolohychen rechnyk na lychnyte ymena v syvremennata bylharska antroponymia*. Velyko Tьrnovo : Ryk.
- Nykonov, V. A. (1974). *Ymia y obshchestvo*. Moskva : Nauka.
- Protasov, M. (1940). *Ob uporiadochenyk y unyfykatsyy transkryptsyy sobstvennykh ymen y ystorycheskykh termynov v ystoryy antychnoho myra*. *Vestnyk drev-*

- nei ystoryy*. N 1. S. 102–113. URL: <http://ancientrome.ru> (data perehliadu: 19.01.2024).
- Skrypnik, L. H., Dziatkovskaia, N. P. (1986). *Vlasni imena liudei : slovnyk-dovidnyk*. Kyiv : Naukova dumka.
- Superanskaia, A. V. (1998). *Slovar ruskyykh lychnykh ymen*. Moskva : AST.
- Teoryia y metodyka onomastycheskykh yssledovanyi. (1986). Moskva : Nauka.
- Triiniak, I. I. (2005). *Slovnyk ukrainskykh imen*. Kupiv : Dovira.
- Shypka, M., Klajn, Yv. (2011). *Yme moje y tvoje*. Novy Sad : YK Prometej.
- Farmer, D. H. (2011). *Oxford Dictionary of Saints*. New York : Oxford University Press.
- Felecan, O. (2009). Romanian-Ukrainian Connections in the Anthroponymy of the Northwestern Part of Romania. P. 399–407. URL: http://yorkspace.library.yorku.ca/xmlui/bitstream/handle/10315/3973/icos23_399.pdf (accessed: 09.01.2024).
- Felecan, O. (2010). A Diachronic Excursion into the Anthroponymy of Eastern Romania. *Philologia Jassyensia*. An. VI, Nr. 1 (11). P. 57–80.
- Keber, J. (2008). *Leksikon imen. Onomastični kompendij*. Ljubljana : Celjska Mohorjeva družba.

УКРАЇНСЬКІ ВЛАСНІ НАЗВИ ЛАТИНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ, УТВОРЕНІ ВІД РИМСЬКИХ МІФОЛОГІЧНИХ ІМЕН

АНОТАЦІЯ

Вступ. Свідчення того, що практично всі сучасні європейські країни в минулому були у складі Римської імперії, нашо́вхує на питання: наскільки культура та спосіб життя вплинули на народи різних провінцій. Сліди спостерігаються в багатьох сферах — навіть в галузі ономастики та системи назв.

Мета даної статті полягає у формуванні списку українських власних назв латинського походження, утворених від римських міфологічних імен, а також їхній класифікації згідно з основними апелятивами, що задіяні в їхньому формуванні.

Контекст та мотивація. Більшість латинських назв стали стрімко популярними протягом століть через те, що їх канонізувала церква. В якості імен святих і мучеників та завдяки популяризації християнства як релігії багато онімів, які є частиною римської системи власних назв, увійшли в інші антропонімікони. Проте, через іноземне походження їхнє значення в багатьох випадках залишається незрозумілим для звичайних людей навіть сьогодні.

Методологія. Основними методами дослідження є екстракція даних ономастики та компаративний аналіз.

Очікувані результати пов'язані з зовнішнім описом та етимологією антропонімів латинського походження, значно поширених навіть сьогодні в сучасних українських ономастиконах.

***Ключові слова:** латинське походження, українські власні назви, антропонім, міфологічне ім'я.*

Стаття надійшла 18 вересня 2023 р.

Інформація про автора:

Гергана ПЕТКОВА

кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри мови та спеціального навчання Медичного університету, м. Пловдив, Болгарія, e-mail: Gergana.Petkova@mu-plovdiv.bg; gi4e82ap@abv.bg; ORCID ID: 0000–0001–7209–9765

Note on Contributor:

Gergana PETKOVA

PhD in Linguistics, Senior Lecturer of the Department of Language and Specialized Training (DESO), Medical University, Plovdiv, Bulgaria, e-mail: Gergana.Petkova@muplovdiv.bg; gi4e82ap@abv.bg; ORCID ID: 0000–0001–7209–9765